

Dr. Horváth Józsefné:

## Getszemáni

(Karrer Ottó Máté-evangéliumi elmélkedéseinek felhasználásával.)

Az evangélisták mindama bizalmas beszélgetésből, melyet az Úr szívéből az utolsó bánatos est komolysága váltott ki (v. ö. Ján. 13, 17), mindössze annyit árultak el, amennyi a küszöbön álló eseményekre vetít némi fénysugarat. Mert hiába! . . . noha Jézus éppenséggel nem fukarkodott szomorú végére utaló célzásokkal, a tanítványok elé most már teljes fenyegető mivoltában meredő csapás mégis szörnyű meglepetésként zúdul szegényekre, ha Jézus még egy utolsó figyelmeztetéssel nem gondoskodik eleve a bekövetkezendő borzalmas élmény enyhítésére.

A tanítványokat a lefolyt órák meleg bensősége lelkük mélyéig meghatotta. Mindez óráig a Krisztus istenségét elleplező fátyol szemükben még sohasem vált ennyire átlátszóvá, mint most és Jézus mindedig még egyszer sem engedett tanítványainak bepillantást az Atyával összefont kimondhatatlan egységébe és az idők kezdete óta Vele egyesítő dicsőségébe. A tanítványoknak szinte úgy tetszik, mintha csak most kezdenék megérteni a Mestert (Ján. 16, 29 stb.). De ez a hirtelen rádöbbenés korántsem akadályozta meg őket, hogy átvigyék régi földi reményeiket abba a lelki Országba, melyről az Úr szól nekik (Luk. 22, 24 stb.). És mert immár ismerték a körülöttük ólálkodó veszedelmet, ennek folytán, hogy mindig harcra készen álljanak, két tanítvány (az egyik Péter), igazi «szablyát» rejteget köntösében. De Jézus enyhe mosollyal hűti le buzgóságukat. «Elég!» — tiltakozik (Luk. 22, 38).

. . . És így eredtek útnak. Éjfél volt. Útjuk a templomhegyen vezetett át, ahol a Passahéjszaka öröme, éjféltől kezdve, kitárultak a kapuk. És odaát a főpapi palotában is lázas nyugtalanság uralkodott. Imbolygó árnyalakok lézengtek ide és tova a kísértetiesen lobogó fáklyafényben. Vajjon Jézus tanítványainak nem szorult-e össze a szívük e kép láttán?! . . .

Jézus pedig szükségét érezte még egyszer visszatérni tanítványai harckészségére. Noha szívét mélyen meghatotta hívei elszánt bátorsága, mégis tudta, hogy várakozásukat csak csalódás érheti. Mert Jézus nem fog küzdeni. Viselkedése zavarba ejti majd tanítványait, akik egyszerre az egészről semmitsem fognak megérteni. És ha az embert legérzékenyebb pontján csalódás éri, ott, ahol nem várja, bizony könnyen elkeseredik. Jézus Szívét mély fájdalom szorította el tanítványai iránt. De egyebet nem tehet, mint előkészíteni őket az elkerülhetetlenre, hogy legalább annyi segítséget nyújtson tájékoztatásukra, amennyi lehetséges (26, 32).

De ebben az előkészítésben közvetve még

valami más motívum is rejlik. Az Úr ugyanis mérhetetlen jóságában értésére adja már előre tanítványainak, hogy megzavarodásukat nem tekinti majd a Neki tartozó hűség elleni árusulásnak. Megérttetni velük, hogy az eljövendő keserves napokban lemond tetterős támogatásukról, — már olyfajta támogatásról, melyet a tanítványsereg forgat eszében. Ilyesmiből éppenséggel nem kér, mert Isten országa *elszenved* ugyan az erőszakot, ámde saját maga sohasem gyakorolja! A fizikai erőszak ellen ne tegyenek egyebet tanítványai, csak — várjanak, míg újból összetereleli őket. Ez pedig kellő időben megtörténik majd (26, 32).

Péter még mindig képtelen volt ésszel felfogni a hallottakat. Már biz' ő nem fogja ölbe tett kézzel végignézni, ha valaki hozzá mer nyúlni Mesteréhez! Ámde nagy önbiztonsága nyomban meghozza neki az első pirongatást. Éppen ő leszen az első, aki megtagadja Mesterét, — adatik tudtára (26, 33 stb.).

A kis társaság átkelve a Kidron patakon, nagyon komor, nyomott hangulatban ér az Olajfák hegyéig. Tovább vándorolni, teszem Bethániáig, ez éjszakán tilos lett volna. És itt az Olajfák hegyén, — mely a rajta levő olajsajtólótól nyerte elnevezését (Getszemáni = olajsajtoló), — szándékozzák eltölteni az éj hátralevő részét. Ehelyütt egyébkor is több órát töltöttek (Ján. 18, 2), mert innen gyönyörű kilátás nyílt a fővárosra, anélkül, hogy annak lármája zavarólag felhallatszott volna. Most azonban zord hangulat lesz úrrá valamennyiükön. Az Úr szomorúbb, mint valaha, annyira szomorú, hogy — bár vágyja a magányt és szeretne egyedül maradni, — az egyedüllétet mégsem tűri. Bizony! az ember-szívben, legsúlyosabb lelkiválságában, ily visszás érzelmek dülnek! . . .

Máté evangélista ehelyütt is megkapóan és meggyőzően mondja el az igazat. És nem ruhazza fel a halál küszöbén büszke hősi pózzal azt a Lényt, Aki szemeiben Istenfia, hanem valóságos *emberi* lelkiválságban, az «agónia» félelemsajtolta verejtékében ábrázolja.

Az Úr közvetlen tanuként csak ama legbizalmasabb híveit tűri maga mellett, kik annak idején megdicsőülésének voltak szemtanúi (17, 1). De azért nincs halandó, aki teljes biztonsággal ismerné az Úr lelki küzdelmének *titkát*. Legfeljebb sejtenünk lehet, mily érzelmeket váltott ki a Megváltó szívében népét elárasztó szeretetének rideg visszautasítása; a nép és vezetői anyagiás érzülete minden valósi kérdésben; a legbensőbb baráti körnek és segítőtársaknak úgyszólván reménytelen meg nem értése annyi hiábavaló erőfeszítés után; azután állandó egymásközötti féltékenykedéseik és éppen az Ő «sziklaapostolának» lappangó önérzete és valóságos gyengesége közötti ingadozása, mindahány fenyegető előjel műve benső állapotáról és fejlődéséről! Mindehhez járul az egyik tanítvány gyalázatos árusulása, a gyűlölködők káröröme, amellyel most majd ők tart-

ják meg Vele «bevonulásukat», véres bosszút állva az igazságért és igazságosságért folytatott harcáért. És ami a legszomorúbb, hogy mind-  
ezt a szörnyűséget nem is holmi véletlen szüli, az ember szabályellenes, borzalmas kivétele gyanánt, hanem — ha jól meggondoljuk — teljesen «normális» állapot, tehát a valódi ember megnyilvánulása.

— Ó, Istenem! — jajdul fel az Úr — ebbe a tompaelméjű, kapzsi, makacs, féligállat csordába, a képmutatás és ocsmányságok tenyész-  
helyére, a sötét, csúszó-mászó aljas szenvedé-  
lyek kormos füstjébe küldötted Fiadat, helyet készíteni a Te Országodnak! Ó, Anyám, Aki odaát együtt virrasztasz velem és aggodalom tépi szívedet értem, Te Drága, Akire egyébkor már csak gondolni is megerősítést és bátorítást jelentett, sejtet-e vajjon, mily szörnyen kinoz-  
zák most Fiadat, Aki soha ennyire még se-  
gélyre nem szorult?! János, Péter, Jakab, ti nyugodtan szenderegtek, holott villámgyorsan közeleg a pillanat, amikor meg kell feszítenetek lelketek minden erejét! (26, 40).

Remegve és a halál előérzetében félelem-  
sajtolta vérkönnyeket verejtékezve és imára  
buzdítva és együttérzést rimánkodva Istennél,  
embernél, — tehát ez az a hős, Akit ti keresz-  
tények annyira tiszteltek, sőt Aki előtt Isten-  
ként hódoltok?! — imígy gúnyolódtak már  
a régi pogányok is, e jelenetre célozva.

Ámde, — kérjük, — vajjon nincsnek-e a  
vértanuság magasztos tudatának a maga nagy  
megrázkódtatásai, belső harcai és kínzó faj-  
dalmai? És vajjon lehet-e áldozat az, amit át  
nem érez a szív? És milyen kaliberű volna az  
olyan ember, akit — a halálfélelemtől elte-  
kintve — ne rázna meg az egyes pillanatok-  
ban, — úgy mint most Megváltónkat, — az  
«emberiség nyomorúsága», a tompaelméjűség és  
egoizmus brutális uralma és annak a tömegnek  
hazugsága, fanatizmusa és démonsága, amely-  
nek falánk torkában mindig újból és újból el-  
tűnnek a legkiválóbb emberértékek, még mi-  
előtt tulajdonképpen igazán magasba szok-  
hetnének és elterjedhetnének.

Ó! Krisztus korántsem volt harci bátorság  
hijján! A testi halál igazán nem készítette  
reszketésre. Ha a haláltól fél, régesrég vissza-  
vonul és menekül. De ő ezt nem cselekedte.  
És miért nem? Mert nem félt a haláltól. Hisz  
inkább azt mondhatnók, hogy formálisan ki-  
hívta maga ellen! És ha a halál még érett  
ember szemében sem jelenti a legnagyobb bajt  
(oly igazán, mint ahogy az élet nem a «földi  
javak legértékesebbike»), akkor mennyivel ke-  
vésbé jelenthet bajt az olyan ember szemé-  
ben, mint amilyen az Üdvözítő volt. Olyan  
ember, Aki eredendő bűnünk nélkül lép a vi-  
lágba és ennek folytán nem ismeri személyes  
tapasztalásból a mi legmélyebb emberi nyomo-  
rúságunkat (gyengített akaratot, megzavaro-  
dott elmét, izzásig fokozott szenvedélyt, szenvedéstől beteges irtózást, lecsökkenett teherbíró-  
képességet stb., stb.), olyan ember, Aki ezen-

felül csalhatatlan tudatában él annak, hogy  
halála után röviddel feltámadás lesz az osztály-  
része, Aki tehát a legsúlyosabb terhet nem  
érzi, ami a többi ember halálát mindenekfelett  
elsötétíti: a túlvilágon reája váró bizonytalan-  
tágot, bizonyára nem szenvedheti át a leg-  
többünkre váró halálfélelmet. Mégis, a halál  
számára is áldozat volt, keserű pohár: meg-  
halni az igazságért, az ellene összehordott gyűlö-  
let fizikai diadalában; hajótörötként meg-  
halni, anélkül, hogy elérné a nép kívánságát,  
amiért pedig latba vetette teljes erejét, kény-  
telen meghalni — hogy röviden fejezzük ki  
magunkat — a csalódott szeretet fájó érzésével!

... Jézus valódi ember. Ember, Aki meg-  
próbáltatik és Aki szenved. És nem kevésbé  
szenved, sőt mélyebben és többet, tisztább  
tudással és gyengédebb átérzéssel, mint ahogy  
mi szenvednénk hasonló helyzetben. Az evan-  
gélista nagyvonalúságát dicséri, hogy ezt a  
tényt felismerte. Az Úr kiküzdött diadala nem  
a dacos, győzedelmes talponmaradásban nyil-  
vánul meg a csapások alatt, hanem Isten aka-  
rata maradéktalan «igenlésében», az «engedel-  
mességben mindhalálig». És Jézus messiási kül-  
detésének preludiuma a pusztai kísértésben és  
az Olajfák hegyén átszenvedett utolsó tusa,  
egyazon alapvonalat tünteti fel, mely az Úr  
egész közbenső életét uralta volt: «Atyám,  
a Te akaratod!»

A getszemáni lelki tusa azonban mégis súlyos  
kérdést ébreszt lelkünkben. Nemcsak ez a tusa,  
hanem Jézus összes szenvedése és alapjában  
véve egész emberi lelki élete, természetes tanu-  
lása és érése, lassan kibontakozó tapasztalatai-  
nak növekedése, harcai és megkísértései, emel-  
kedései, csalódásai, belenyugvásai és végül az  
«Istentől elhagyottnak» utolsó panasz-szava —  
kérjük, — hogy lehetséges mindez az Isten-  
emberben?

Persze, mi emberek, kizárólag saját tapasztalataink kapcsán beszélhetünk és érthetjük  
meg (bár még ezt sem az utolsó okok felismeré-  
sében!) az eseményeket. De semmiesetre sem  
lehetséges, hogy — mint azt már a régiek is  
oly találóan jegyezték meg — «a magasabbat  
az alacsonyabb megérthesse». Avagy talán, —  
vegyük a hasonlatot a kézenfekvő különbsé-  
gekkel, — a hangya vagy a méh, vagy a ház-  
őrző eb «megértheti-e» a mi lelki életünket?!  
Esetleg valamicskét «megéreznek», aminek némi  
halvány hasonlósága lehet a dologgal, ámde  
magát a dolgot sohasem!

Mi nem vagyunk Istenember, mi csak embe-  
rek vagyunk. Jézus, Akiben Isten titka nem-  
csak mint az egész teremtésben bennfoglaltatik,  
de Akiben az «Ige testté lön» és Aki belépett  
az emberi tudat és tapasztalattudás végessé-  
gébe, az emberi félelembe, reménységbe és  
szeretetbe (anélkül, hogy megszűnnék ebben  
az emberi természetben Istenszemély lenni),  
számunkra szükségszerűen megmagyarázhatat-  
lan, meg nem érthető, senkivel össze nem hason-  
lítható «valami». Ő maga, az Istenember, az

újtamentumi kinyilatkoztatás nagy paradoxája, Akivel a többi ember mint gyökérrel függ össze. Mi úgyszólván olyan vonatkozást látunk, melynek egyik határpontja a mi emberi rendünkhöz tartozik, míg a másik a végtelenségben, az istenlénységben gyökerezik, tehát olyan területen, mely személyes énünkön, — bár «tárgyilag» tapasztaltatott, — mégis kívül fekszik. Mi ugyan «egyesülhetünk» gyermeki mivóltunkban Istennel kegyelme révén és a hitben gyökerező, de nem természetszerűleg tudatos «isteni természet részeseivé» válhatunk (2. Péter 1, 4), de ezzel még korántsem emeltünk Isten-azonosságra, mert egyikünk sem visel embertermészetének hordozójául isteni személyt. Az Úr azonban, az Örök Ige emberi természetben, ugyanaz, Akiről írva vagyunk: «Isten vala az Ige» (Ján. 1, 1). Így nyilatkoztatott ez ki az emberiségnek. És nem nyilatkoztatott volna ki, ha tudta volna. És azért nyilatkoztatott ki, hogy az ember higgye azt, amit nem tud: higgye alázatos tiszteletben borulva le a Nagyobb előtt, Aki természetszerűleg tőle, a kicsinytől, nem felfogást, hanem alázatot, önmérsékletet és hódolatot követel.

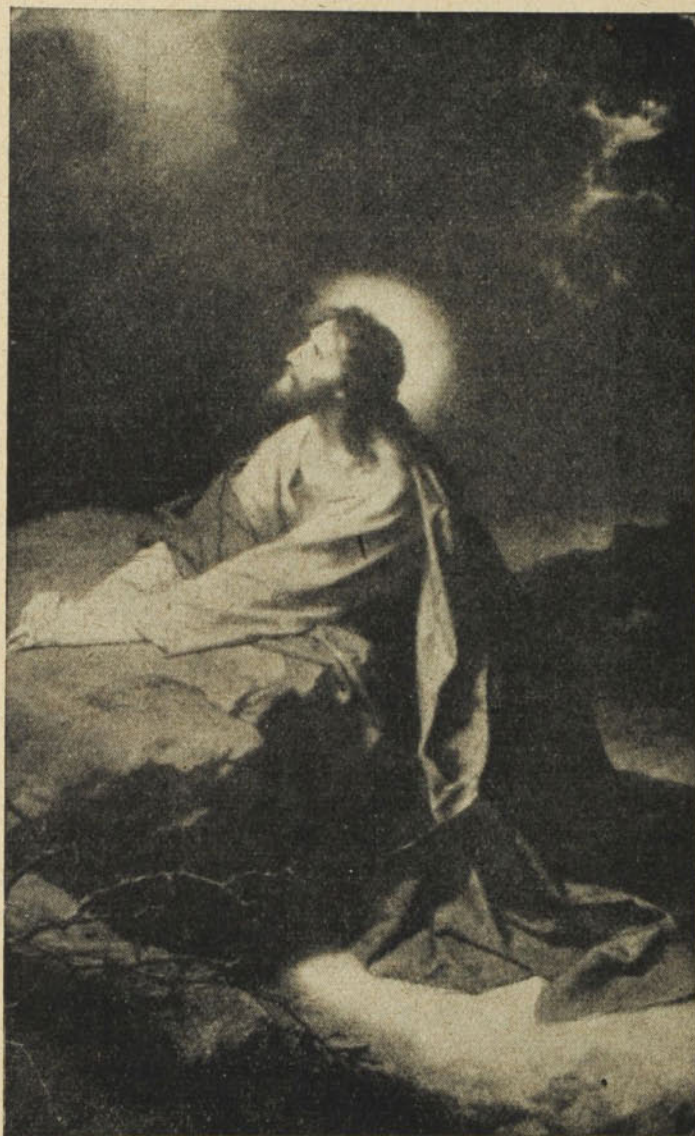
Elvégre megkísérelhető először *Krisztusban az emberi vonást* «különválasztva» szemlélet tárgyává tenni, hisz az Evangélium minden egyes lapja ékes bizonyítéka, hogy Jézus igazi ember volt. De ekkor problematikussá válik az istenlénység, holott a Biblia ezt is bizonyítja. A problémát csak úgy egyszerűen, az istenség tagadásával «megoldani» s ezzel Jézust, az embert, hozzánk, többi emberhez hasonlítva, egyszerűen «megérthetővé» tenni, a racionalizmusnak történelmi teljesítménye, helyesebben fontoskodása a kinyilvánított titok ellen.

De fordítva, meg lehet próbálni Krisztus lényének istenségét «önmagában» megmagyarázni, tekintettel a Bibliában hirdetett igazságra Isten Fiáról. De ez esetben Jézus, az ember, válik problémává, Akit pedig a Biblia éppen úgy bizonyít. Ezt a problémát az ősgnózis doketikus (látszat) irányzata «megoldotta», amennyiben Krisztust mint Istent emberi látszatban «magyarázza» meg. Ez a nézet első pillanatban szinte túlvallásosnak tűnik, holott a hitetlenség (eretnekség) berzenkedése a *bibliai valósággal* szemben, amely bizonyítja, hogy azok az emberek, kik Jézussal éltek és Krisztusban Istenfiát hitték, minden «magyarázat» nélkül Szentlélek hirdette tanubizonyosságot láttak, hogy «higgyenek és hitben megtalálják az életet». És hittek és a hitben megtalálták az életet! ..

Harmadszor lehet iparkodni úgy közelebbérközni (de nem megfejteni!) a bibliai kinyilatkoztatás Isten-ember titkához, hogy az «egész szenvedésnek» — mégpedig valami rendkívüli csoda révén — boldogító Isten-szemléletét, Jézus embervoltából *kikapcsolva* elképzeljük. Így jár el a legtöbb skolasztikus teológus. Természetesen az apostolok nem tudó-

sítanak effajta kikapcsolási aktusról. És most joggal kérdehetjük, vajjon — alapjában véve — feltételezhető ilyfajta «kikapcsolás» Jézus egész életére és egyáltalán lehetséges volna-e, ez esetben, növekvő emberi tapasztalás, kísértés, ima stb.? Vagyis nem szorítjuk le Krisztus életét e feltevessel az emberi lét pusztá látszatává?

De negyedszer, azt a véleményt is lehet kockáztatni, hogy az Istenember minden időben — még a legkeservesebb szenvedései közepette



Getszemáni.

is, — Isten szemléletét a megfelelő boldogsággal élvezte. A boldog Isten-szemlélet és a szenvedés tényleg jelen lehet *egyidőben*, hisz mindkettőnek más a tárgya és más az oka. Vegyük csak példaként a vértanúk «ujjongását» a legszörnyűbb halálkin ellenére. Krisztus boldog Isten-szemléletének «a nem teremtett Legfelsőbb Jó», tehát maga Isten lenne alapja, a szenvedései ellenben «teremtett dolgok». — Ez a megoldásmód dogmatikus körökben nagyon kedvelt, de megfontolandó, hogy a Biblia tudósítása, a «halálig tartó szomorúságról» és az ezt követő megerősítésről s ugyancsak a felújult «Istentől való elhagyatottságról» a Kereszten, nem csendül túlkönnyen egybe e feltevessel.

Ötödször lehet — ugyancsak a Bibliának az Istenemberről kinyilatkozott hitében, — úgy iparkodni a titok közelébe jutni, hogy az ember, osztozkodva jónéhány újabbkori teológus véleményével, komolyabban veszi a bibliai utalást Krisztusról, viatori, vagyis *földi zárandok* mivoltában, mint a harmadik és negyedik magyarázó kísérletnél. Elismerik ugyan «a testben járó Istenembernek» az Atyával való egységének tudatát (a bibliai tényállás nyomán, mely szerint az isteni személy az embertermészetnek és az emberi lelkiéletnek hordozója), de úgy vélekednek, hogy a boldog (üdvözült) Isten-szemlélet nem az embermivoltú, hanem majd csak a megdicsőült Krisztust illeti. Ez esetben csakugyan kiesnék Jézus életének és szenvedéseinek boldog szemlélete által, a kikapcsolás «súlyos feltétele» és megszűnnék a látszólagos ellenmondás az «Istenben boldogság» és «Istentől való elhagyatottság» között. És megmaradna az evangéliumnak «egyszerű» földi titka, nevezetesen olyan emberi természet a zárandoklás állapotában, melynek hordozója isteni személy. Jézus, az ember ugyan tudna növekedő öntudatában istenemberi énjéről, úgy miképen mi is tudunk tisztán emberi énjéről. De még így is megmarad az a bökkenő, miképen lehetséges, hogy az isteni Ige, mely Benne testté lön, nem járja át — ahogy pedig el lehetne várni! — Üdvözítő erejével «természetszerűleg» emberi természetét? És, ha e feltevésnek nem is áll útjába semmilyen dogma, Róma egyik kijelentése szerint «mégsem oktatható biztonsággal.»

... Tehát bármiképen is kísérletezünk «elménkkel» magyarázatot lelteni, a titok csúffá tesz minden magyarázatot. És számunkra nem is lehet más sohasem, mint titok — mint ezt fentebb kifejtettük, — mert megmagyarázni annyit jelentene, mint lerántani a misztikumot tisztán emberi síkokra. Vallással átítatott ember ezt nem is teszi. Megelégszik — a nagy bölcs szavaival élve, — kifürkészni a kifürkészhetőt, a kifürkészhetetlen előtt pedig csendben hódolni. (Goethe).

**Dr. Horváth Richárd:**

## A jók szenvedése

Egy nagybeteg nagyasszonyt látogattam meg. Aki csupa-szív, csupa-lélek, csupa-jóság. Akinek egész élete türelem, önfeláldozás és segítség volt. Nem lehetett hozzá fordulni úgy, hogy ne adott volna jószót, anyagi támogatást, pártfogást, hogy ne igyekezett volna valamilyen segíteni. Segített is, nagyon-nagyon sok emberen. És az Úr mégis sok-sok szenvedéssel látogatta meg. Beteg szívvel, ágyhoz-kötözött betegséggel. Pedig elmondhatta volna Jóbbal, hogy: Mindezt szenvedem, holott kezem mo-

csoktalan, és tiszta az imádságom Istenhez. (Jób, 16. 18.)

Egyszer, hosszú hónapok türelmes szenvedése közben, a kezelőorvos — maga is derék, becsületes, vallásos ember — türelmét veszítve kifakadt: Hát miért éppen magát veri az Isten? Nem volna elég gazember, aki megérdemelné? Hát igazság ez?

És még a betegnek kellett türelmesen elcsitítani a pillanat felháborgását...

Hát igazság ez? — kérdezzük sokszor mi is, amikor azt látjuk, hogy olyanok szenvednek, olyanok szenvednek látszólag többet, akik jók. És a rosszaknak sokszor jobb soruk van e földön.

Kérdés ez, ami mindig is kínozta az emberiséget. Amire megpróbáltak feleletet adni a legjobb szellemek. Tudunk is adni feleletet, de az emberi gondolat, bizony, sokszor gyengének bizonyul a szenvedés titka mellett. Mélyebb és több az, hogysem gondolattal kimeríteni, teljesen megoldani, maradéktalanul megfejteni, egészen megválaszolni és megmagyarázni tudnánk.

A hit világa kell ide. Azé a hité, mely a türelmesen szenvedő nagyasszony ajkán világító szavakba öltözködött: Igen, nekem szenvednem kell, és ezt a szenvedést alázattal veszem az Úr kezéből, mert ennek az én szenvedésemnek valaki bizonyosan hasznát látja. Valaki. Hiszem. És ez ad erőt hozzá, ez a hit, hogy az én szenvedésem valakit a családomból, talán éppen a fiamat, valamitől megvédi és megóvja.

Emberi hang ez. Benne bujdokol az «enyém» szeretete és féltése. De ez a szeretet a legnemesebb és legtisztább szeretet. Az Istentől jött szeretet. Ezért tiszta és meghatározó ez az emberi hang. Hit kell ehhez. Amely hit elmondja, hiszi, mélyen hiszi az Irással: Bár az igazakat is sok szenvedés éri, őket az Úr mindegyikből kimentti. (Zsolt., 33. 20.)

Hányszor elmondjuk: Hol itt az igazság? Hát igazság ez? — És a hit szavaival lehet csak felelnünk rá: Igen, igazság, de nem földi igazság, hanem valami más, valami több, valami titkosabb, valami örökebb igazság: isteni igazság. Aminek a fénye átszűrődik az emberi szíven és emberi lelken, de csak halványan, csak itt-ott átizzva, — aminek a fénye és lelke, értelme és bizonyossága egy más világban teljesedik és valósul, egy más világban lobog, fényes lánggal és világító értelemmel. Örüljete, ha Krisztus szenvedéseiben résztvehettek, hogy az ő dicsőségének kinyilatkoztatásában is vigadva örvendeztetek. (Pét. I. 4. 13.)

Mert amint bőven van részünk Krisztus szenvedéseiben, úgy bőven van részünk Krisztus által a vigasztalásban is. (Kor. II. 1. 5.) — Itt van az egyik oldó gondolat: az igazi, a legmélyebb, belső, lelki, szívbeli öröm a szenvedés nyomában jár, az önként vállalt, az Isten kezéből alázatosan elvett szenvedés, az önként adott lemondás nyomán fakad az emberi szív-